

**TÜRKİYE’DE İLÇELERİN VE 2012 YILI İLÇE NÜFUSLARININ  
YÜKSEKLİK VE KIYI YAKINLIĞINA GÖRE ANALİZİ**  
*The Analysis of Districts and 2012 District Population by Elevation and  
Coastal Proximity in Turkey*

**Doç. Dr. Ahmet KARABURUN**

*Fatih Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü  
akaraburun@fatih.edu.tr*

**Prof. Dr. Mehmet KARAKUYU**

*Fatih Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü  
mkarakuyu@fatih.edu.tr*

**ÖZET**

*Bu çalışmanın amacı, ilçe nüfuslarının yükseklik basamaklarına ve denize kıyısı olma durumuna göre mekânsal analizini ortaya koymaktır. Nüfus dağılımı ve yoğunluğu 2012 yılı nüfus verilerine göre 81 il ve 957 ilçe için yapılmıştır. Öncelikle ilçeler, DEM verisi kullanılarak üretilmiş ortalama yükseklik değerlerine göre yükseklik bölgelerine ayrılmıştır. İkinci olarak kıyıdan iç kesimlere doğru 50, 100 ve 150 kilometrelik tampon bölgeler oluşturulmuş ve topraklarının çoğunluğunun dahil olduğu bölgeye göre ilçeler sınıflandırılmıştır. Nüfusun çoğunluğu (% 53) ortalama yüksekliği 500 metre üzerinde ilçelerde yaşarken geri kalan nüfus (% 47) ortalama yüksekliği 500 metre altında olan ilçelerde yaşamaktadır.*

**Anahtar Kelimeler:** İlçe, nüfus, nüfus yoğunluğu, yükseklik

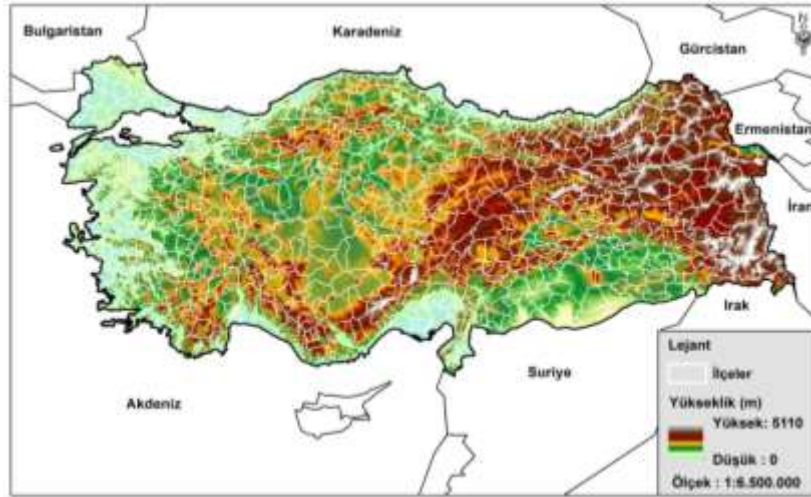
**ABSTRACT**

*This paper aims at showing spatial analysis of district level population distribution in Turkey with respect to environmental parameters related to elevation and distance to sea. The population distribution was based on 2012 census for 81 provinces partitioned into a total of 957 districts. Districts were divided into different elevation zones based on their mean elevation values which were calculated by averaging elevation values of pixels of DEM data. Secondly coastal proximity zones were calculated as inland buffers of 50, 100, 150 kilometres from coastline. Districts were divided into groups based on area of their largest part which were contained by related coastal proximity buffer. The large proportion of the population (about 53 %) resides at elevations higher than 500 meters, whereas remaining proportion population (% 47) lives at less than 500 meters.*

**Keywords:** District, population, population density, elevation

## 1.GİRİŞ

Alp kıvrım kuşağı üzerinde yer alan Türkiye’de bütün jeolojik zaman ve devirlere ait araziler mevcuttur. Bunun yanında Türkiye, yerküreyi şekillendiren bütün dağ oluşum hareketlerinden etkilenmiştir (Atalay, 1991; Özav, 2007). Türkiye’nin topografyasının şekillenmesinde ve bugünkü halini almasında Afrika, Avrasya ve Arabistan levhalarının birbirine yaklaşmasının ve III. Zamandaki volkanizma ve Alp orojenezinin önemli bir etkisi vardır (Şengör, 1980; Bozkurt, 2001; Aktaran; Elibüyük ve Yılmaz, 2010). Epirojenik ve orojenik hareketler, depremler ve volkanizma gibi farklı faaliyetlerle yükselen ve şekillenen Türkiye’nin en yüksek noktası 5.165 metre ile Büyük Ağı Dağı’nın zirvesi iken ortalama yükseklik 1.141 metre ortalama eğimi de % 17’dir (Şekil 1). Türkiye’nin en yüksek bölgesi ortalama 1.829 metre ile Doğu Anadolu Bölgesi iken bunu 1.205 metre ile Orta Anadolu, 1.163 metre ile Karadeniz ve 1.027 metre ile Akdeniz bölgeleri takip etmektedir. Yüksekliğin en az olduğu yer ortalama 280 metre ile Marmara Bölgesi’dir (Elibüyük ve Yılmaz, 2010; 27). Kıyı ilçelerinin ortalama yüksekliği 350 metre iken denize kıyısı olmayan ilçelerin ortalama yüksekliği ise 1.080 metredir.



*Şekil 1: Çalışma alanı*

Dünya’da nüfusun dağılışı incelendiğinde fiziki coğrafya unsurlarının ve özellikle topografya ve iklimin bu dağılışı ve nüfusun belirli bölgelerde yoğunlaşmasında çok önemli bir etkisinin olduğu

**TÜRKİYE'DE İLÇELERİN VE 2012 YILI İLÇE NÜFUSLARININ YÜKSEKLİK VE KIYI  
YAKINLIĞINA GÖRE ANALİZİ**

bilinmektedir. Birleşmiş Milletlere göre dünya nüfusunun yarısı 60 kilometrelik kıyı alanında yaşamaktadır. Bunun yanında büyük şehirlerin % 75'i yine bu kıyı alanında bulunmaktadır ([http://www.unep.org/urban\\_environment/issues/coastal\\_zones.asp](http://www.unep.org/urban_environment/issues/coastal_zones.asp), Erişim Tarihi: 21.11.2014). Türkiye sınırlarının toplam uzunluğu 10.765 kilometredir (

Şekil 1) ve bunun 2.949 kilometresini (%27) kara sınırları oluştururken 7.816 kilometresini (%73) kıyı sınırları oluşturmaktadır (<http://www.dsi.gov.tr/toprak-ve-su-kaynaklari>; Erişim Tarihi: 21.11.2014). Türkiye'deki 81 ilin 28 tanesinin ve 957 ilçenin 197 tanesinin denize kıyısı var iken 53 il ve 760 ilçenin denize kıyısı yoktur. Türkiye'nin 2012 yılı nüfusu 75,6 milyondur ve nüfusun 53 milyonu (% 70) denize kıyısı olmayan ilçelerde yaşarken 22 milyonu (% 30) denize kıyısı olan ilçelerde yaşamaktadır.

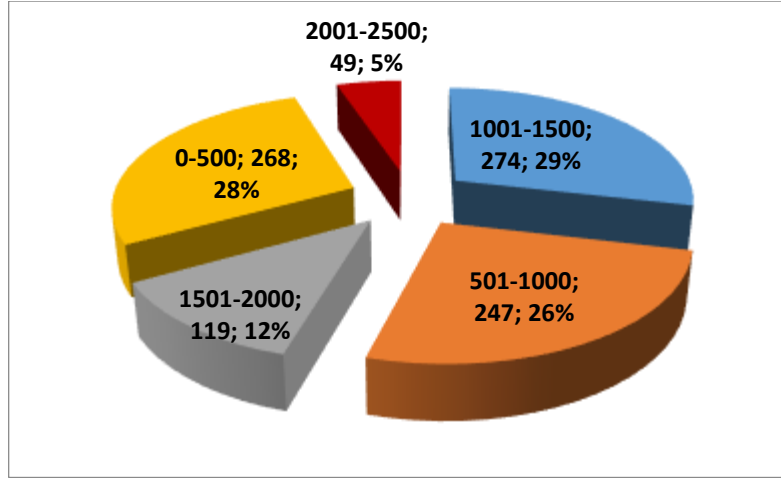
## **2. VERİ KAYNAKLARI VE YÖNTEM**

Bu çalışmanın amacı Türkiye'deki ilçeleri ve ilçe nüfuslarını denize kıyısı olma veya olmama durumuna ve yükseklik basamaklarına göre dağılımını ortaya koymak ve analiz etmektir. Bu kapsamda öncelikle Avrupa Çevre Ajansı web sayfasından SRTM (Shuttle Radar Topography Mission) ve ASTER GDEM (ASTER Global Digital Elevation Map) verileri kullanılarak 30 metre çözünürlüğe sahip olarak üretilmiş olan EU DEM verisi temin edilerek her bir ilçenin ortalama yüksekliği hesaplanmış ve daha sonra ortalama yüksekliklerine göre bu ilçeler sınıflandırılmıştır. İkinci olarak 2012 yılına ait 957 adet ilçeden oluşan ilçe katmanının öznitelik tablosuna TÜİK web sayfasından alınan 2012 nüfus verileri eklenmiş ve her bir yükseklik bölgesi içerisinde kalan toplam alan ve toplam nüfus kullanılarak yükseklik bölgeleri için nüfus yoğunlukları hesaplanmıştır. Alan hesaplamalarında göl alanları ve su alanları ilçe alanlarına dahil edilmiştir. Üçüncü olarak her bir yükseklik bölgesinde kalan ilçelerin nüfus yoğunlukları kullanılarak o bölge için ortalama nüfus yoğunlukları ortaya konulmuştur. Son olarak da kıyı sınır çizgisinden içeriye 50, 100, 150 kilometrelik uzaklık içerisinde kalan ilçeler üretilmiş ve daha sonra bunların nüfus miktarları ve nüfus yoğunlukları hesaplanmıştır. Birden fazla uzaklık bölgesine giren ilçeler en büyük alanı hangi uzaklık bölgesine giriyor ise oraya dahil edilmişlerdir.

### 3.BULGULAR

#### 3.1.İlçelerin Yükseklik Bölgelerine Göre Dağılımı

Türkiye’de ilçelerin yükseklik basamaklarına göre dağılımına bakıldığında en fazla ilçenin bulunduğu yükseklik aralığı 75 ilçe ile 1.101-1.200 metreler arasındadır. Bunu sırasıyla 68 ilçe ile 1.001-1.100, 64 ilçe ile 101-200, 63 ilçe ile 0-100 ve 59 ilçe ile 901-1.000 ve 1.201-1300 metreler arasındaki ilçeler takip etmektedir. Türkiye’deki ilçelerin % 29’u (274 tane) 1.001-1.500 metreler arasında, % 28’i (268 tane) kıyı ile 500 metreler arasında, % 26’sı 501-1.000 metreler arasında, % 12’si (119) 1.501-2.000 metreler arasında % 5’i de (49) 2.001-2.500 metreler arasında bulunmaktadır (Şekil 2). 2.001-2.500 metreler arasındaki ilçelerin tamamına yakını (Konya-Halkapınar ve Niğde-Çamardı hariç) Doğu Anadolu Bölgesi’nde ve Doğu Karadeniz Bölümü’nde bulunmaktadır. Türkiye’de ortalama yüksekliği 2.500 metrenin üzerinde olan ilçe bulunmamaktadır.



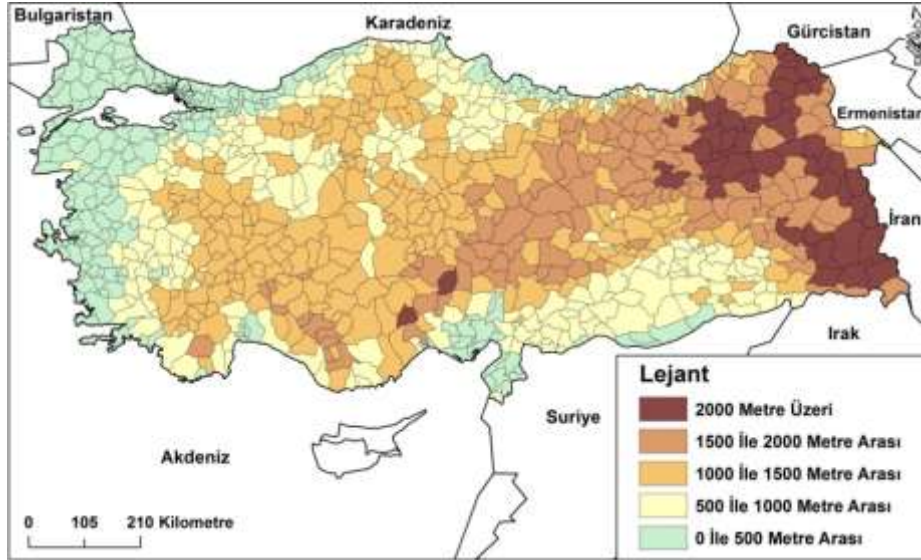
**Şekil 2:** Türkiye’de ilçe sayılarının yükseklik basamaklarına göre dağılımı

Türkiye’de kıyı çizgisi ile 100 metre arasında ortalama yüksekliğe sahip ilçelerin dağılımına bakıldığında bu ilçelerin genellikle Marmara Bölgesi’nde yoğunlaştığı, bunu Akdeniz ve Ege bölgelerinin takip ettiği görülmektedir. Karadeniz kıyılarında ortalama yüksekliği 100 metrenin altında olan sadece Samsun’un Terme ve Çarşamba ilçeleri bulunmaktadır. Türkiye’nin ortalama yüksekliğini de bünyesinde barındıran 1.001-1.500

**TÜRKİYE'DE İLÇELERİN VE 2012 YILI İLÇE NÜFUSLARININ YÜKSEKLİK VE KIYI YAKINLIĞINA GÖRE ANALİZİ**

metreler arası hem ülke yüzölçümünün % 29,7'sini (Elibüyük ve Yılmaz, 2010; 35) hem de ilçelerin % 29'unu meydana getirmektedirler. Ayrıca 401-600 metreler arasındaki ilçe sayısında önemli oranda azalma olduğu ve hatta 0-1.500 metreler arasında en az ilçenin bulunduğu yükseklik aralığının 34 ilçe ile 501-600 metreler arasında olduğu görülmektedir. 401 ile 600 metreler arasında ilçe sayısının az olmasının nedeni Türkiye'de 250 ile 550 metreler arasında genellikle ortalama eğimi fazla yamaç karakterindeki arazilerin bulunmasıdır.

Türkiye'de ilçelerin yükseklik basamaklarına göre dağılımına bakıldığında genel itibarıyla ilçelerin ortalama yükseklikleri, batıdan doğuya doğru artmaktadır. 0 ile 500 metre arasındaki ilçelerin genellikle Marmara ve Ege bölgelerinde yoğunluk gösterdiği görülmektedir. Bunun dışında Karadeniz, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde de ortalama yüksekliği 500 metrenin altında olduğu ilçeler bulunmaktadır. Ancak denize kıyısı olmasına rağmen dağlar denize paralel uzandığı ve ilçelerde kıyıya dik bir şekilde uzunlaşmasına uzandıkları için Karadeniz Bölgesi'nde ve özellikle Akdeniz Bölgesi'nde sahili olan, ancak ortalama yüksekliği 500 metrenin üzerinde olan birçok ilçe bulunmaktadır (Şekil 3).

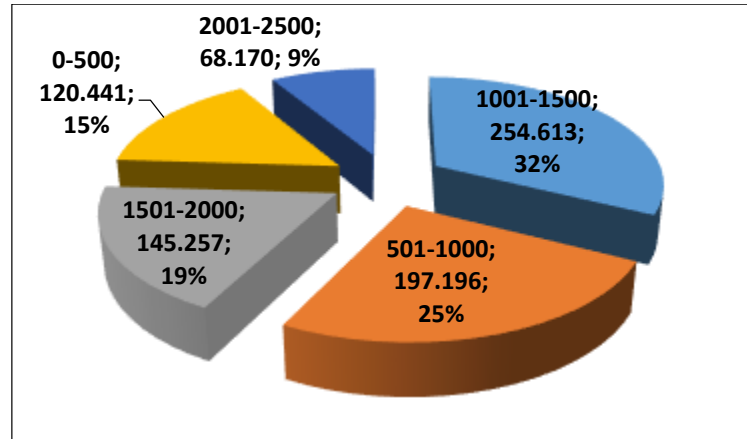


**Şekil 3:** Türkiye'de ilçelerin ortalama yüksekliklerine göre dağılımı

Ortalama yüksekliği 500 ile 1000 metre arasında olan ilçeler genellikle Güneydoğu Anadolu, Orta Anadolu, Karadeniz ve Ege bölgelerinde bulunmaktadır. 1000-1500 metre arasında ortalama yüksekliğe sahip ilçeler genellikle Orta Anadolu Bölgesi'nde bulunurken 1.500 ve üzeri yüksekliğe sahip ilçeler ise genellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunmaktadır (Şekil 3).

### 3.2. İlçe Alanlarının Yükseklik Bölgelerine Göre Dağılımı

Türkiye'de ilçe alanlarının yükseklik basamaklarına göre dağılımı incelendiğinde en fazla alanı 71.755 km<sup>2</sup> ile 1.001-1.100 metreler arası kaplarken bunu 66.842 km<sup>2</sup> ile 1.101-1200, 53.768 km<sup>2</sup> ile 1.201-1.300, 50.616 km<sup>2</sup> ile 901-1.00 ve 50.252 km<sup>2</sup> ile 801-900 metreler arası takip etmektedir. Yükseklik aralıklarına göre kapladığı alan bakımından en az olan yükseklik basamakları 17.740 km<sup>2</sup> ile 0-100 metreler arası iken bunu 21.707 km<sup>2</sup> ile 201-300 ve 21.982 km<sup>2</sup> ile 401-500 metreler arası takip etmektedir. Türkiye topraklarının % 32'sini (254.613 km<sup>2</sup>) 1.001-1.500 metreler arasındaki ilçelerin alanları oluştururken bunu % 25 (197.196 km<sup>2</sup>) ile 501-1.000, % 19 (145.257 km<sup>2</sup>) ile 1.501-2000, % 15 (120.441 km<sup>2</sup>) ile 0-500 ve % 9 (68.170 km<sup>2</sup>) ile 2.001-2.500 metreler arası takip etmektedir (Şekil 4).

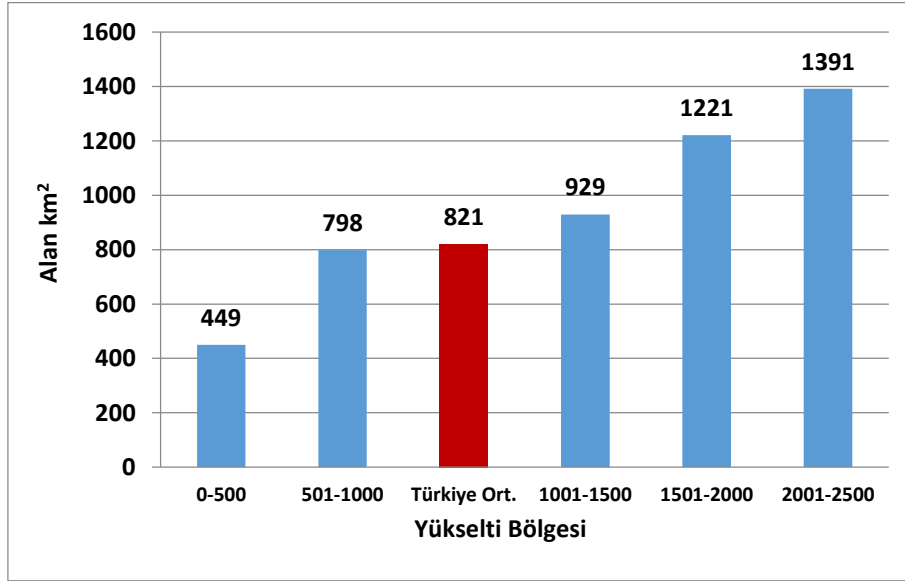


Şekil 4: Yükseklik bölgelerine göre ilçe alanlarının dağılımı

Türkiye'de ortalama ilçe büyüklüğü 821 km<sup>2</sup> iken bu oran 0 ile 500 metre arasında 449 km<sup>2</sup>, 501-1.000 metre arasında 798 km<sup>2</sup>, 1.001-1500

*TÜRKİYE'DE İLÇELERİN VE 2012 YILI İLÇE NÜFUSLARININ YÜKSEKLİK VE KIYI YAKINLIĞINA GÖRE ANALİZİ*

metre arasında 929 km<sup>2</sup>, 1.501-2.000 metre arasında 1.221 ve 2.001-2.500 metre arasında 1.391 km<sup>2</sup>'dir (Şekil 5).



*Şekil 5: Türkiye’de ortalama ilçe alanlarının yükseklik bölgelerine göre dağılımı*

Bunun yanında sahili olan ilçelerdeki ortalama ilçe büyüklüğü 506 km<sup>2</sup> iken sahili olmayan ilçelerde bu rakam 902 km<sup>2</sup>'ye çıkmaktadır. Bu sonuçlara göre Türkiye’de ilçelerin ortalama yükseklikleri arttıkça ortalama alanları da büyümektedir. Nitekim deniz kıyısı ile 100 metre arasında 282 km<sup>2</sup> olan ortalama ilçe alan büyüklüğü 201-300 metre arasında 417 km<sup>2</sup>, 101-200 metre arasında 444 km<sup>2</sup> ve 1.001-1.100 metreler arasında 1.055 km<sup>2</sup>'ye çıkmıştır (Tablo 1). 1.001-1.100 metreler arasındaki ilçe sayılarının fazla olmasında ve alanlarının geniş olmasında Türkiye’de 1.000-1.050 metreler arasında eğimin çok az olduğu düz alanların (Elibüyük ve Yılmaz, 2010; 34) olmasının etkisi büyüktür. Bu ilçeler genellikle Orta Anadolu’da özellikle Konya Bölümü’nde ve Ege Bölgesi’nde İç Batı Anadolu Bölümü’nde bulunmaktadır.

### **3.3. İlçe Nüfuslarının ve Nüfus Yoğunluklarının Yükseklik Bölgelerine Göre Dağılımı**

Yükseklik bölgelerine göre ilçe nüfusları kıyıda başlayarak 601-700 metre aralığına kadar sürekli azalma gösterirken (501-600 metreler

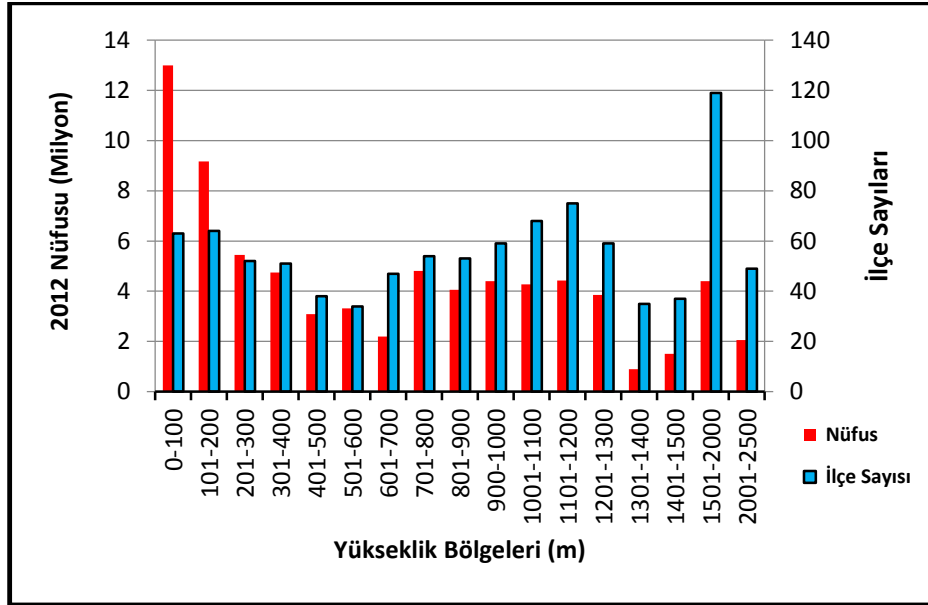
arası hariç) bundan sonra 701-800 metreler arasında hızlı bir yükseliş gösterdikten sonra 801-1.300 metreler arasında azalarak sabit bir şekilde (ortalama 4,2 milyon) devam etmiş ve daha sonra 1.401-1.500 metreler arasında yine hızlı bir yükselme gösterdikten sonra 1.501-2000 metreler arasında her bir yükseklik aralığı bölgesinde ortalama 880 bin ve 2.001-2.500 metreler arasında 412 bine düşmektedir (Tablo 1; Şekil 6).

<b>Tablo 1: Yükseklik bölgelerine göre ilçelerin alan nüfus ve durumları</b>							
Yükseklik Bölgeleri (m)	İlçe Sayısı	Alan (km <sup>2</sup> )	Ortalama Alan (km <sup>2</sup> )	Nüfus (2012)			
				Miktarı	Oran	Aritmetik Yoğunluk*	Yoğunluk**
0-100	63	17.740	282	12.988.051	17 %	732	7102
101-200	64	28.435	444	9.164.746	12 %	322	2170
201-300	52	21.707	417	5.450.065	7 %	251	953
301-400	51	30.577	600	4.745.781	6 %	155	265
401-500	38	21.982	578	3.084.136	4 %	140	401
501-600	34	27.739	816	3.322.941	4 %	120	119
601-700	47	31.990	681	2.191.112	3 %	68	93
701-800	54	36.599	678	4.806.457	6 %	131	148
801-900	53	50.252	948	4.058.835	5 %	81	103
900-1000	59	50.616	858	4.404.602	6 %	87	240
1.001-1.100	68	71.755	1.055	4.267.349	6 %	59	127
1.101-1.200	75	66.842	891	4.420.773	6 %	66	213
1.201-1.300	59	53.768	911	3.854.420	5 %	72	110
1.301-1.400	35	27.597	788	893.877	1 %	32	35
1.401-1.500	37	34.651	937	1.510.643	2 %	44	35
1.501-2.000	119	145.257	1.221	4.402.468	6 %	30	30
2.001-2.500	49	68.170	1.391	2.060.281	3 %	30	33
<b>Toplam/Ortalama</b>	<b>957</b>	<b>785.677</b>	<b>821</b>	<b>75.626.537</b>	<b>100</b>	<b>96</b>	<b>772</b>
* Yükseklik bölgelerine göre nüfus yoğunluğu (kişi/km <sup>2</sup> )							
** İlçe ortalamalarına göre nüfus yoğunluğu							

Türkiye’de ilçe nüfuslarının yükseklik bölgelerine göre dağılımında nüfusun % 17,2’sinin 0-100 metre arasında, % 12,1’inin 101-200 metre arasında ve % 7,2’sinin de 201-300 metre arasında toplandığı görülmektedir. Buna göre nüfusun % 46,9’u yani yaklaşık yarısı 0-500 metreler arasında yaşarken % 24,8’i 501-1.000 metre arasında, % 19,8’i 1.001-1.500 metre arasında, % 5,8’i 1.501-2.000 metre arasında ve % 2,7’si 2.001-2.500 metre arasında yaşamaktadır.



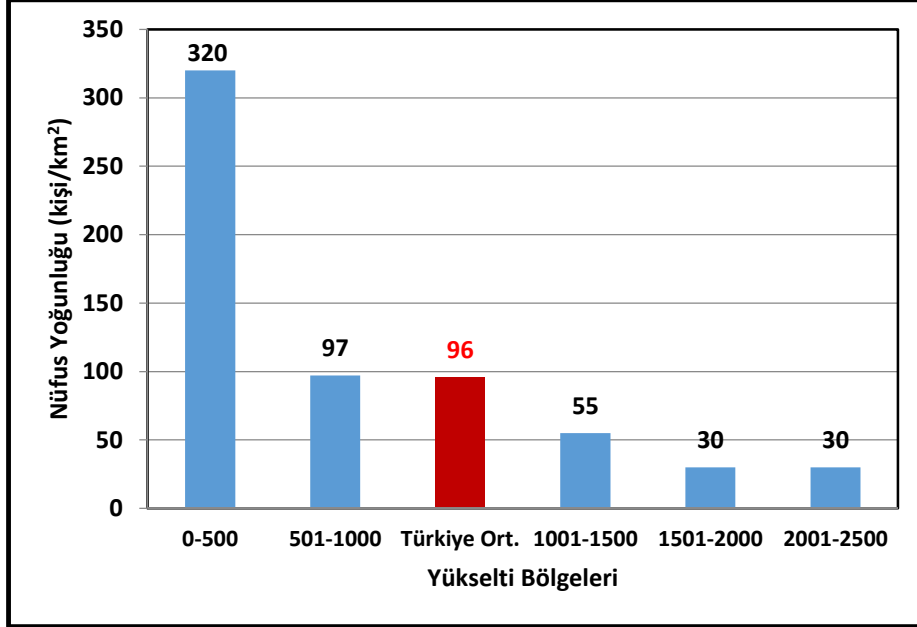
**TÜRKİYE'DE İLÇELERİN VE 2012 YILI İLÇE NÜFUSLARININ YÜKSEKLİK VE KIYI YAKINLIĞINA GÖRE ANALİZİ**



**Şekil 6:** Yükseklik bölgelerine göre ilçe sayılarının ve nüfusun dağılımı

Türkiye’de ilçelerin ortalama nüfus yoğunluklarında en fazla yoğunluğa sahip yükseklik bölgesi 320 kişi/km<sup>2</sup> ile sahil ile 500 metreler arası iken bunu sırasıyla 97 kişi ile 501-1.000, 55 kişi ile 1.001-1.500, 30’ar kişi ile 1.501-2.000 ve 2.001-2.500 metreler arası takip etmektedir (Şekil 7). Türkiye’nin aritmetik ortalamasının üzerinde olan yükseklik bölgeleri 1.000 metrenin altında ortalama yüksekliğe sahip ilçelerdir.

İlçelerin aritmetik nüfus yoğunluklarının yükseklik bölgelerine göre dağılımı incelendiğinde en fazla nüfus yoğunluğuna sahip yükseklik bölgesi km<sup>2</sup>’ye 732 kişi ile 0-100 metre aralığı iken bunu 322 kişi ile 101-200, 251 kişi ile 201-300, 155 kişi ile 301-400, 140 kişi ile 401-500, 131 kişi ile 701-800 ve 120 kişi ile 501-600 metre aralıkları takip etmektedir (Tablo 1). Nüfus yoğunlukları yükseklik arttıkça azalmaktadır. 801 metreden sonraki yükseklik bölgelerinde nüfus yoğunlukları Türkiye ortalamasının (96 km<sup>2</sup>/kişi) altındadır. Özellikle 1.301 metreden sonra nüfus yoğunlukları çok azdır.



*Şekil 7: Türkiye’de yükseklik bölgelerine göre nüfus yoğunlukları*

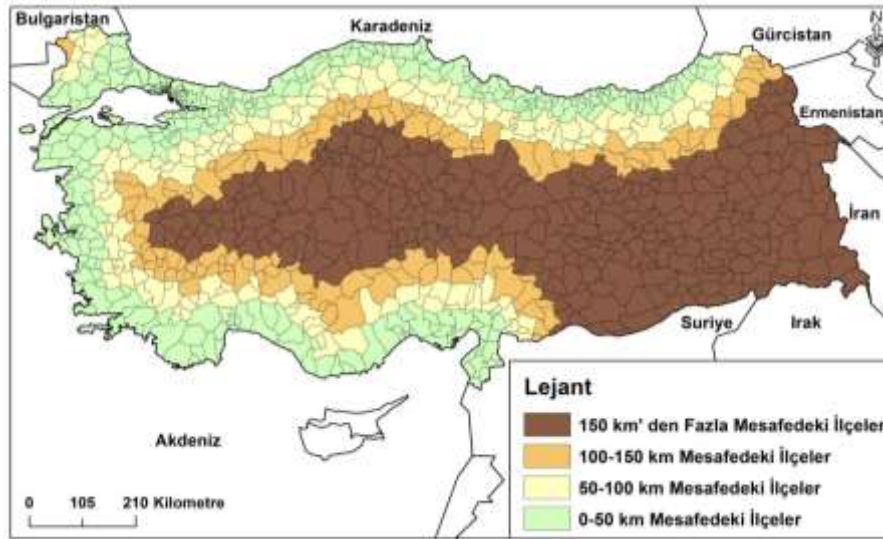
İlçe ortalamalarına göre nüfus yoğunluğunda ortalama yoğunluğun en fazla olduğu yükseklik bölgesi 7.102 kişi ile 0-100 metre arası iken bunu 2.170 kişi ile 101-200, 953 kişi ile 201-300, 401 kişi ile 401-500 ve 265 kişi ile 301-400 metreler takip etmektedir (Tablo 1). Bu bölgelerde ortalama yoğunluğun fazla olması ilçelerin nüfus yoğunluklarında büyük farklılıkların olmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle İstanbul, İzmir, Bursa ve Adana gibi büyükşehirlerin bu yükseklik bölgelerinde olmasının da önemli bir etkisi vardır. İlçe ortalamalarına göre nüfus yoğunluğunun en az olduğu ilçeler 1.300 metreden daha yüksekte bulunan ilçelerdir ve bu ilçelerin ortalama nüfus yoğunluğu ile aritmetik nüfus yoğunluğu arasında büyük bir fark yoktur.

#### **3.4. İlçe Nüfuslarının ve Nüfus Yoğunluklarının Denize Kıyı Durumuna Göre Analizi**

Türkiye’deki ilçelerin % 20’sinin (196 ilçe) denize kıyısı var iken % 80’inin (761 ilçe) denize kıyısı bulunmamaktadır (Şekil 8; Tablo 2). Denize kıyısı olan ilçelerin toplam alanı 99.086 km<sup>2</sup> (% 13) iken denize kıyısı olmayan ilçelerin toplam alanı 686.590 km<sup>2</sup>’dir (% 87). Nüfus

**TÜRKİYE'DE İLÇELERİN VE 2012 YILI İLÇE NÜFUSLARININ YÜKSEKLİK VE KIYI YAKINLIĞINA GÖRE ANALİZİ**

bakımından denize kıyısı olan ilçelerin toplam nüfusu 21.766.730 (% 30) iken denize kıyısı olmayan ilçelerin nüfusu 53.859.807'dir (% 70). Denize kıyısı olan ilçelerin ortalama nüfus yoğunluğu 220 (km<sup>2</sup>/kişi) iken bu rakam denize kıyısı olmayanlarda 78'e (km<sup>2</sup>/kişi) düşmektedir. Burada denize kıyısı olan ilçelerin nüfus yoğunluğu (220) ile ortalama yüksekliği 0-100 metre arasında olan ilçelerin nüfus yoğunlukları (732) arasında ciddi bir fark bulunmaktadır. Bu farkın oluşmasında Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde dağların denize paralel uzanması nedeniyle kıyı gerisinde hemen dağların başlamasının önemli bir etkisi vardır. Nitekim bazı ilçeler denize kıyısı olmasına rağmen ortalama yükseklikleri 1201-1300 (Fındıklı ilçesi) ve hatta 1301-1400 metre (Erdemli İlçesi) yükseklik aralığında olan ilçeler bulunmaktadır.



**Şekil 8:** Denize kıyı ve mesafe durumuna göre ilçelerin dağılışı

<b>Tablo 2: Denize kıyı durumuna göre ilçelerin alan ve nüfusları</b>						
İlçe Tipi	İlçe Sayısı	Alan		Nüfus (2012)		
		(km <sup>2</sup> )	(%)	Miktar	Oran (%)	Yoğunluk
Sahili Olan İlçeler	196	99.086	13	21.766.730	30	220
Denize Kıyısı Olmayan İlçeler	761	686.590	87	53.859.807	70	78
<b>Toplam</b>	<b>957</b>	<b>785.676</b>	<b>100</b>	<b>75.626.537</b>	<b>100</b>	

### 3.5.Kıyıya Olan Mesafelerine Göre İlçelerin Alan ve Nüfus Durumları

Türkiye'deki ilçelerin % 37'si (350 ilçe) kıyı ile 50 km arasında bulunurken, % 16'sı (158 ilçe) 50-100 km arasında, % 14'ü (132 ilçe) 100-150 km arasında ve % 33'ü (317 ilçe) de 150 km ve sonrasında bulunmaktadır. Alan olarak 0-50 km arasındaki ilçelerin toplam alanı ülke yüzölçümünün % 22,1'ini (173.673 km<sup>2</sup>) oluştururken % 16,9'unu (132.689 km<sup>2</sup>) 50-100 km arasındaki ilçeler, % 16,5'ini (129.667 km<sup>2</sup>) 100-150 km arasındaki ilçeler ve % 44,5'ini (349.647 km<sup>2</sup>) de kıyıdan 150 ve daha fazla kilometre uzaklıktaki ilçeler oluşturmaktadır (Tablo 3).

Kıyı Yakınlık Bölgesi (km)	İlçe Sayısı	Alan		Nüfus (2012)		
		(km <sup>2</sup> )	Oran (%)	Miktar	Oran (%)	Yoğunluk
0-50	350	173.673	22,1	38.976.021	51,5	224
50-100	158	132.689	16,9	6.910.120	9,1	52
100-150	132	129.667	16,5	7.467.472	9,9	58
150 -	317	349.647	44,5	22.272.924	29,5	64
<b>Toplam</b>	<b>957</b>	<b>785.676</b>	<b>100,0</b>	<b>75.626.537</b>	<b>100</b>	<b>96</b>

İlçe nüfuslarının kıyıya uzaklığına göre durumu incelendiğinde 2012 yılında Türkiye nüfusunun % 51,5'i (38.976.021) 0-50 km arasındaki ilçelerde yaşarken % 9,1'i (6.910.120) 50-100 km arasındaki ilçelerde, % 9,9'u (7.467.472) 100-150 km arasındaki ilçelerde ve % 29,5'i (22.272.924) de 150 km ve daha uzak ilçelerde bulunmaktadır (Tablo 3). Kıyı ile 50 km mesafe arasındaki ilçelerde nüfus yoğunluğu 224 (kişi/km<sup>2</sup>) iken bu rakam 50-100 km arasında 52, 100-150 km arasında 58 ve 150 km ve sonrasında yer alan ilçelerde 64'tür (Tablo 3). Nüfus yoğunlukları incelendiğinde sahile 50-100 km ve 100-150 kilometre mesafede bulunan bölgelerdeki nüfus yoğunluklarının az olduğu gözlenmektedir. Bu iki uzaklık bölgesinde nüfus yoğunluğunun düşük olmasında Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde kıyıya paralel uzanan Karadeniz ve Toros dağlarının bulunmasıdır (Şekil 8). Nitekim Karadeniz Bölgesi'nin ortalama yüksekliği 1.163 metre iken Akdeniz Bölgesi'nin ortalama yüksekliği 1.027'dir. Bunun yanında Türkiye'nin en fazla engebeye sahip bölgesi % 26 eğim ile Karadeniz Bölgesi (Doğu Karadeniz Bölümü'nde bu oran % 34,8'dir.) iken bu oran Akdeniz Bölgesi'nde % 21'dir (Elibüyük ve Yılmaz, 2010; 34, 37).

#### **4.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME**

Türkiye’de ilçelerin dağılımında, alanlarında, nüfus miktarları ve yoğunluklarında yeryüzü şekilleri ve eğimin çok önemli bir etkisi vardır. Nitekim ilçe sayıları bakımından en fazla ilçeye sahip olan yükseklik bölgesi 75 ilçe ile ortalama eğimin az olduğu 1.101-1.200 metreler arası ve kıyı ovalarıdır. Özellikle eğimin fazla olduğu yamaç karakterli yeryüzü şekillerinin hakim olduğu yükseklik bölgeleri hem ilçe sayısının hem de nüfusun az olduğu yerlerdir. Türkiye’de genel itibariyle ilçelerin ortalama yüksekliği, topografya da olduğu gibi, batıdan doğuya doğru artmaktadır. Türkiye’de ilçelerin ortalama alan büyüklüğü 821 km<sup>2</sup>’dir ve ayrıca alanları ile ortalama yükseklikleri arasında bir doğru orantı bulunmakta ve yükseklik arttıkça ilçelerin ortalama alanları da büyümektedir.

Türkiye’de nüfusun yaklaşık üçte biri sahili olan ilçelerde yaşamaktadır. İlçelerin ortalama aritmetik nüfus yoğunlukları yükseklik arttıkça azalmaktadır. Nitekim 0 ile 100 metre arasındaki nüfus yoğunluğu 732 kişi/km<sup>2</sup> iken bu oran ortalama yükseklik arttıkça nüfus yoğunluğu azalmaktadır. Nitekim 1.500 metrenin üstünde ortalama nüfus yoğunluğu 30 kişi/km<sup>2</sup>’nin altına düşmektedir. Bunun yanında sahili olan ilçelerle denize kıyısı olmayan ilçeler arasındaki nüfus yoğunluğu arasında da önemli farklılıklar bulunmaktadır.

#### **KAYNAKÇA**

- Atalay, İ. (1991). Türkiye Coğrafyası, İzmir: Yeniçağ Basın-Yayın Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
- Bozkurt, E. (2001). “*Neotectonics of Turkey- A Synthesis*” Geodinamica Acta, Sayı 14(1), s. 3-30.
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Toprak Su Kaynakları, <http://www.dsi.gov.tr/toprak-ve-su-kaynaklari>; Erişim Tarihi: 21.11.2014.
- Elibüyük, M. ve Yılmaz, E. (2010). “*Türkiye’nin Coğrafi Bölge ve Bölümlerine Göre Yükseklik Basamakları ve Eğim Grupları*” Coğrafi Bilimler Dergisi, Sayı 8(1), s. 27-55.
- Özav, L. (2007). “Türkiye’nin Jeolojik Özellikleri” Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği (Editör: Hakkı Yazıcı, Mehmet Kürşat Koca), Ankara: Pegem Yayıncılık.

Şengör, C. (1981). *Türkiye'nin Neotektoniğinin Esasları*, Türkiye Jeoloji Kurumu Konferanslar Serisi, No: 2, Ankara.

United Nations Environment Programme, Cities and Coastal Areas, [http://www.unep.org/urban\\_environment/issues/coastal\\_zone\\_s.asp](http://www.unep.org/urban_environment/issues/coastal_zone_s.asp), Erişim Tarihi: 21.11.2014.